

Historie z Archiwum Pełnego Pamięci

Kontynuujemy serię artykułów poświęconych wybranym kolekcjom przechowywanym w Delegaturze Instytutu Pamięci Narodowej w ramach realizacji projektu: Archiwum Pełne Pamięci. Ma on za zadanie przede wszystkim zabezpieczenie i właściwe przechowywanie zbiorów archiwalnych. Dzięki Państwa odpowiedzialności i zaufaniu do Instytutu Pamięci Narodowej przekazywane są kolejne dokumenty, fotografie i pamiątki rodzinne. Od samego początku są one właściwie przechowywane, a po opracowaniu i wykonaniu kopii cyfrowych – udostępniane szeregu użytkownikom korzystających z naszych zbiorów.

W kwietniu 2025 r. przypada 85. rocznica Zbrodni Katyńskiej. Stąd, bohaterem dzisiejszego odcinka jest postać Józefa Malmura – funkcjonariusza Policji Państwowej i ofiary Zbrodni Katyńskiej oraz pamiątki przekazane do Instytutu przez Jego wnuczkę – Jolantę Felis.

Pani Jolancie dziękujemy, a Państwu życzymy interesującej lektury. Dbajmy o historię, budujmy Archiwum Pełne Pamięci.

Iwona Czyżyk, dr Robert Piwko

Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach

Zbrodnia Katyńska

Zbrodnia Katyńska to masowy mord popełniony na ok. 22 tysiącach naszych Rodaków. Na śmierć zostali „skazani” w marcu 1940 r. Ich mord dokonywał się w kolejnych dniach kwietnia i maja 1940 r. Strzałem w głowę pozbawiano życia oficerów Wojska Polskiego, Korpusu Ochrony Pogranicza, funkcjonariuszy Policji Państwowej i innych służb mundurowych działających w II Rzeczypospolitej. W masowych dołach „spoczęli” prawnicy, profesorowie, lekarze, nauczyciele – ludzie szeregu profesji. Wszyscy zamordowani byli chronieni zapisami prawa międzynarodowego, jako jeńcy wojenni. Przebywali w obozach specjalnych w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku oraz w więzieniach rozsianych na terenie ZSRS. Ich losy rozstrzygnęły się w pierwszych dniach marca 1940 r. Józef Stalin i grono podporządkowanych mu współpracowników zaplanowali szczegóły mordu oraz zdecydowali o konieczności jego dokonania. W dniu 14 marca 1940 r. szefowie Zarządów NKWD obwodów smoleńskiego, kalinińskiego i charkowskiego otrzymali rozkaz wymordowania polskich jeńców wojennych przechowywanych w obozach specjalnych znajdujących się na ich terenach.

Więźniów z Ostaszewa zamordowano w Kalininie (Twerze) – w siedzibie tamtejszego NKWD w Kalininie. Więźniów Kozielska zabito w Katyniu i Smoleńsku. Przetrzymywanych w Starobielsku zastrzelono w Charkowie. Polscy patrioci – nasi Rodacy byli prawdopodobnie mordowani również Mińsku, Kijowie, Charkowie i Chersoniu.

Wśród ok. 22 000 Ofiar Zbrodni Katyńskiej są także mieszkańcy przedwojennego województwa kieleckiego. Stanowią znaczną grupę, bowiem co dziesiąta Ofiara Zbrodni Katyńskiej była związana z Ziemią Świętego Krzyża.

Jednym z nich był policjant, Józef Malmur.

Józef Malmur jako
funkcjonariusz Policji Państwowej
(1 V 1930 r.).

Legitymacja służbowa
Józefa Malmura z 1935 r.

Józef Malmur – funkcjonariusz Policji Państwowej

Urodził się 1 sierpnia 1906 r. w Skroniowie w rodzinie Apolonii i Józefa. Po ukończeniu edukacji szkolnej rozpoczął naukę zawodu. W 1924 r. pracował jako pomocnik tokarza w Fabryce Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Miechowie. W latach kolejnych poszukiwał swojej drogi życiowej. Związał się z mundurem, przy czym trafił do formacji dziś nieco mniej rozpoznawalnej. Pod koniec lat dwudziestych rozpoczął pracę w Straży Granicznej chroniącej północne, zachodnie i południowe granice II Rzeczypospolitej. Następnym krokiem w karierze było przyjęcie Józefa Malmura do służby w Policji Państwowej (16 kwietnia 1930 r.). Służbę rozpoczął na Wołyniu. „Jego pierwszy” posterunek znajdował się w Lucku. Później były służbowe przeniesienia do miejscowości Bryk i Dworzec, które leżały w powiecie krzemienieckim. W 1934 r. wniósł prośbę

o przeniesienie do Krzemieńca. Wybuch II wojny światowej – atak nazistowskich Niemiec i komunistycznej Rosji zastał go jako funkcjonariusza Policji Państwowej na posterunku w Uhorsku.

Świadectwo
Państwowej Odznaki
Sportowej z 1938 r.

Józef Malmur – prywatnie

Był szczęśliwym mężem i ojcem. Ożenił się ze Stanisławą Małysą, z którą doczekał się trójki synów: Zdzisława (zm. w 1933 r.), Zygmunta (ur. 1931 r.) i Tadeusza (ur. 1934 r.). Był człowiekiem aktywnym – posługując się dzisiejszym językiem, był wysportowanym młodym mężczyzną. Pływał, jeździł na nartach, był miłośnikiem roweru. Sportową pasję potwierdza fakt przynależności do Policyjnego Klubu Sportowego w Krzemieńcu. Kluby takie powstawały przy jednostkach policji już od 1924 r. Ich celem była aktywizacja i poprawa sprawności ogólnej funkcjonariuszy. Od 1926 r. organizowane były również Ogólnopolskie Zawody Sportowe Policji Państwowej, a od 1930 r. organizowano takie zawody w poszczególnych okręgach.

Józef Malmur brał w nich udział w latach 1932–1935 w różnych kategoriach. Rywalizował w zawodach narciarskich, lekkoatletyce (skok wzwyż) i oczywiście w wyścigach, a raczej sprintach rowerowych (dystans 25 km). Józef Malmur był posiadaczem Państwowej Odznaki Sportowej klasy III. Potwierdzała ona przystąpienie i zaliczenie określonej kategorii dyscyplin sportowych. Odznaka, jako jedna z niewielu mogła być wpinana w mundury. Dziś bardzo często na zachowanych fotografiach widzimy niepozorną wpinkę z modernistycznym białym orłem. To jeden z mniej znanych symboli II Rzeczypospolitej – świadczący o panowaniu rzeczywistej mody na uprawianie sportu, podejmowanie zdrowej rywalizacji i potrzeby pokonywania własnych ograniczeń. Józef Malmur otrzymał Państwową Odznakę Sportową w 1938 r. Wybuch wojny przeszkodził mu w podjęciu kolejnych zmaganiach sportowych, w tym „walki” o zdobycie wyższej kategorii wspomnianej odznaki.

Uroczystości 3 maja 1939 r.
w Uhorsku.

Józef Malmur – jeńiec wojenny, Ofiara Zbrodni Katyńskiej

Z zachowanej relacji Stanisławy (żony) wynika, że Józef Malmur został aresztowany we wrześniu 1939 r. Rodzina nie знаła okoliczności jego aresztowania oraz szczegółów późniejszego uwięzienia. Stan ten trwał także po zakończeniu II wojny światowej. Pierwsze informacje pojawiły się dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX w. – 50. lat po Zbrodni Katyńskiej. To wtedy ustalono, że Józef Malmur był jeńcem obozu specjalnego NKWD w Ostaszkowie. Został z niego zabrany 5 kwietnia 1940 r. wraz z innymi wymienionymi w liście wywozowej obozu ostaszkowskiego nr 05/3. Wraz z nimi został również zamordowany w Twerze i pochowany na cmentarzu w Miednoje.

Józef Malmur
z żoną i dziećmi.

Świadectwa życia

Dokumenty dotyczące Józefa Malmura zostały przekazane do Delegatury Instytutu Pamięi Narodowej w Kielcach 10 lipca 2024 r. przez Panią Jolantę Felis – wnuczkę funkcjonariusza. Materiały składają się na pięć jednostek archiwalnych, występują pod sygn. IPN Ki 363. Świadectwa życia Józefa Malmura to dokumenty z okresu służby w Policji Państwowej oraz mniej liczne materiały ukazujące życie codzienne. dopełnieniem są bezcenne dziś fotografie Józefa Malmura i jego najbliższych. Widzimy Go w mundurze funkcjonariusza Policji, ale także jako pogodnego męża i ojca. Jedno z zachowanych rodzinnych zdjęć wykonano 3 maja 1939 r. Odpoczywaj w pokoju.

